

NL Weekly - Achtergrond bij de cijfers

Jan-Paul van de Kerke, Philip Bokeloh, Piet Rietman

De week van de CAO-loonstijging, de bedrijfsdynamiek, kleine innovatieve bedrijven en windmolens.

- ▶ **Cao-loonstijging kan door corona en loonrigiditeit maar beperkt dalen.**
- ▶ **Bedrijfsdynamiek vanuit verschillende hoeken onder vuur.**
- ▶ **Lokale participatie door bewoners kan draagvlak voor windmolens vergroten.**
- ▶ **Beter zicht op kleine innovatieve bedrijven door nieuw initiatief van het CBS**

Loonontwikkeling kan niet veel lager

Bij Prinsjesdag liet het CPB weten voor 2021 uit te gaan van 1,4% cao-loonstijging, wij gingen uit van 1,1%. Samen met andere factoren vertaalde zich dit in een afwijkende voorspelling van de koopkracht voor werkenden. Het CPB dacht aan 1,2% erbij en wij gingen er vanuit dat die [rond het nulpunt](#) zou blijven.

Inmiddels zijn er aannames te maken die nog iets somberder lijken te stemmen. Ten eerste de nieuwe virusuitbraak. Mocht deze leiden tot een verdere verslechtering van de conjunctuur dan worden die omstandigheden ook voelbaar aan de cao-onderhandelingstafel. Ten tweede zijn de loonstijgingen in enkele grote recente cao's, zoals bijvoorbeeld die voor rijksambtenaren, zwak. Dat zet de toon voor andere cao's.

Maar door de combinatie van loonrigiditeit – het verschijnsel dat lonen zich niet flexibel aanpassen aan de conjunctuur - en steunmaatregelen vertalen deze aannames zich niet of nauwelijks in een lagere loonontwikkeling. Al lopende cao's kunnen in principe niet opengebroken worden en de NOW-regeling voorkomt ook dat bedrijven met al lopende cao's omvallen. We gaan er hierdoor van uit dat 96% van de contractloonontwikkeling in 2020 en 74% van de contractloonontwikkeling in 2021 al vaststaat. Voor het gedeelte dat nog niet vaststaat kunnen in principe geen loonafspraken onder de 0% worden gemaakt (loonoffers). Daar is namelijk het akkoord van werknemers voor nodig en het is voor hen in zulke gevallen gunstiger om vast te houden aan de oude, [verlopen cao](#), omdat dit in ieder geval geen achteruitgang oplevert.

Al met al denken we dat de genoemde 1,1% voor 2021 zonder loonoffers feitelijk niet lager dan 0,8% kan zakken. Waarschijnlijker is het dat dit 1,1% blijft of bij een zware tweede coronagolf naar 1,0% gaat. (Piet Rietman)

Bedrijfsdynamiek op de tocht

Onder normale omstandigheden kennen bedrijven die slecht worden aangestuurd drie opties: 1) onder druk van werknemers, aandeelhouders en investeerders voert de leiding verbeteringen door; 2) onder druk van de stakeholders komt er een nieuwe leiding die de benodigde aanpassingen doet; 3) het bedrijf gaat failliet en wordt ontbonden, waarna de gezonde delen worden afgestoten en kunnen doorgaan.

Indien de economie verslechtert, zullen bij gebrek aan tijd meer bedrijven tot optie drie vervallen. Werknemers verliezen hun baan en gebruiken het sociaal vangnet als springplank naar een volgende betrekking. Als de economische situatie heel snel achteruitgaat, zullen dat er zoveel zijn dat vanuit de maatschappij de roep ontstaat de stijgende werkloosheid tegen te gaan en bedrijven die in de problemen komen, te ondersteunen.

Probleem hierbij is wel dat het onderscheid tussen goede en zwakke bedrijven vervaagt en noodzakelijke aanpassingen vooruit worden geschoven. Bovendien krijgen nieuwe bedrijven minder kans om tot de markt toe te treden. Dit gaat ten koste van de productiviteit en het innovatievermogen op lange termijn, waardoor het groeitempo van de economie terugvalt.

Op dit moment spelen er drie bedreigingen voor de bedrijfsdynamiek: 1) de aanhoudende rentedaling van de afgelopen decennium helpt ook minder gezonde bedrijven overeind te blijven; 2) overheden treffen sinds maart omvangrijke steunmaatregelen en staan nu de crisis langer duurt voor de beslissing of zij deze tijdelijke steun moeten doorzetten; 3) steeds meer landen beschouwen internationale handel als een bedreiging en kiezen ervoor om nationale kampioenen te creëren.

Nadat Xi Jinping in 2015 zijn markthervormingen inruilde voor het 'Made in China 2025' programma, won Donald Trump in 2016 de verkiezingen met de slogan 'Make America Great Again'. Inmiddels werken Duitsland en Frankrijk, gesteund door diverse EU-partners, aan een Industriestrategie 2030.

Hier lijkt sprake van het haasjeovereffect: het ene initiatief lokt het andere uit. Dit terwijl de economische literatuur duidelijk is over nationale kampioenen: die leveren vooral verliezers op, onder andere omdat zij een sterke lobby vormen, gericht op de bescherming van veelal 'oude' sectoren. In plaats van valse bescherming te zoeken en nationale kampioenen te vormen is het zaak bedrijven bloot te stellen aan concurrentie. Dat houdt ze scherp.

Dit geldt ook voor stimuleringsmaatregelen. In plaats van volledig te vertrouwen op monetair beleid en een lage rente, zullen beleidsmakers ook weer meer gebruik moeten maken van het begrotingsbeleid. Zoals de huidige crisis uitwijst, blijft het daarbij wel zoeken naar de juiste mix van maatregelen. (Philip Bokeloh)

Pyrrusoverwinning windmolens

In 2050 moeten alle woningen van het gas afgesloten zijn. De regering wil dit bereiken zonder dat de woonlasten stijgen. Maar [PBL-berekeningen](#) wijzen uit dat woningen gasloos maken zonder extra subsidie niet haalbaar is. Vooral bij eenpersoonshuishoudens met een relatief laag verbruik zijn de investeringskosten hoger dan de besparing.

Dit neemt niet weg dat verduurzaming wel degelijk [financieel voordeel](#) oplevert bij een iets minder ambitieuze doelstelling. De terugverdientijd van eenvoudige isolatie-ingrepen is kort. Dit geldt des te meer indien de ingrepen tijdens het reguliere onderhoud of bij een verbouwing worden meegenomen.

Wanneer het niet lukt het huis volledig energieneutraal te maken, dan moet de resterende energiebehoefte elders duurzaam worden opgewekt. Dit betekent dat er windmolen- en zonnepaneelparken nodig zijn. Bij de aanleg daarvan vormt de locatiekeuze vaak een bottleneck, omdat omwonenden zich ertegen verweren vanwege horizonvervuiling en geluidshinder.

Dit is ook terug te zien in de huizenprijzen. [Onderzoek](#) wijst uit dat windmolen- en zonnepaneelparken een negatief effect hebben op de waardering van woningen hun directe omgeving. Zonnepaneelparken kunnen de huizenprijzen met 2

tot 3 procent omlaag drukken. Bij kleine windmolens blijft dit effect beperkt tot 2 procent, bij hoge kan het oplopen tot 5,4 procent.

Om toch [draagvlak](#) te krijgen voor de aanleg van windmolen- en zonnepaneelparken, wil de overheid lokale gemeenschappen financieel laten participeren. Het Klimaatakkoord rept over vijftig procent lokaal eigenaarschap. Daarvoor is wel ondersteunende wetgeving en vereist en lokale inwoners die het vermogen hebben zich te organiseren.

Het belang hiervan is nog eens onderstreept in de Wieringermeer, waar vorige week het grootste windmolenpark van Nederland opening. Voor de bewoners was de opening geen reden voor een uitbundig feest. De opgewekte energie gaat namelijk niet naar hun woning, maar naar gloednieuwe datacentra van Microsoft en Google. (Philip Bokeloh)

Nederlandse innovatieve startups beter in beeld

Het CBS [kondigde](#) deze week aan te werken met nieuwe methodes om innovatieve bedrijven in Nederland beter te kunnen volgen. Kleine bedrijven met minder dan 10 werknemers werden voorheen niet meegenomen in de innovatie-enquête van het CBS. De mate van innovatie in deze groep kleine bedrijven zal in de toekomst dus meer inzichtelijk worden.

Een beter beeld van hoe deze groep bedrijven functioneert, is vanuit macro-economisch oogpunt belangrijk. Het zijn immers deze bedrijven die door middel van innovatieve productiemethoden uiteindelijke uitgroeien tot concurrenten van de gevestigde orde.

Met in het achterhoofd een wereldwijd afnemende productiviteitsgroei, die ook Nederland raakt, is het eveneens van belang dat de overheidssteun aan deze groep bedrijven effectief is. Het CPB [concludeerde](#) eerder dat sommige aspecten van het huidige innovatiebeleid bestaande en winstgevende ondernemingen bevoordeelt ten opzichte van kleine uitdagers.

Met de oprichting van het nationaal groeifonds en investeerder Invest-NL is de ambitie van het Kabinet om een grotere rol te spelen in het stimuleren van innovatie in Nederland duidelijk. Hopelijk helpt beter zicht op de startups en kleine bedrijven die daadwerkelijk innoveren, bij het maken van de juiste beleidskeuzes. (Jan-Paul van de Kerke)

Kerncijfers

	2019	2020	2021
<i>Procentuele mutaties</i>			
Consumentenprijzen EU	1,2	0,4	1,0
Consumentenprijzen VS	1,8	1,2	2,0
Consumentenprijzen Nederland	2,6	1,4	1,4
Bbp EU	1,3	-7,4	3,6
Bbp VS	2,2	-4,8	3,4
Bbp Nederland	1,7	-5,2	2,4
Consumptie	1,5	-5,2	3,4
Overheidsconsumptie	1,6	-2,0	4,7
Investeringen	4,6	-8,5	-2,4
Uitvoer	2,7	-6,3	4,0
Invoer	3,2	-6,2	4,0
Contracten	2,4	2,5	1,1
Huizenprijzen Nederland	6,9	7,25	0
Woningtransacties Nederland	0	0	-10,0
<i>Niveaus</i>			
Werkloosheid Nederland (% beroepsbevolking)	3,4	4,4	7,2
Lopende rekening Nederland (% bbp)	9,9	9,1	8,9
Begrotingssaldo Nederland (% bbp)	1,7	-7,6	-4,7
Overheidsschuld Nederland (% bbp)	48,7	61,4	62,0
10-jaars rente Nederlandse staatsobligaties (% , einde jaar)	-0,06	-0,35	-0,30
10-jaars spread Duitsland (basispunten, einde jaar)	13	20	20
Refirente (% , einde jaar)	0,00	0,00	0,00
Euribor, 3-maands (% , einde jaar)	-0,38	-0,45	-0,44
EUR/USD (koers, einde jaar)	1,12	1,18	1,25

Herziene cijfers zijn gecursiveerd.

Ramingen: ABN AMRO Economisch Bureau

Team Nederland:

Sandra Phlippen, Chief Economist sandra.phlippen@nl.abnamro.com

Philip Bokeloh Senior econoom woningmarkt, philip.bokeloh@nl.abnamro.com

Nora Neuteboom, Senior econoom, nora.neuteboom@nl.abnamro.com

Piet Rietman, Econoom, piet.rietman@nl.abnamro.com

Jan Paul van de Kerke, Econoom, jan-paul.van.de.kerke@nl.abnamro.com

DISCLAIMER

Dit document is samengesteld door ABN AMRO. Het heeft uitsluitend als doel om financiële en algemene informatie te verstrekken over de economie. ABN AMRO behoudt zich alle rechten voor met betrekking tot de informatie in het document en het document wordt uitsluitend aan u verstrekt voor uw informatie. Het is niet toegestaan dit document (geheel of deels) te kopiëren, distribueren, door te geven aan een derde of om het voor enig ander doel te gebruiken dan hier boven bedoeld. Dit document is informatief bedoeld en vormt geen aanbieding van effecten aan het publiek, of een uitnodiging om een aanbod te doen.

U mag niet om welke reden dan ook vertrouwen op de informatie, meningen, beramingen, en aannames in dit document noch dat het compleet, accuraat of juist is. Er wordt geen garantie gegeven, uitdrukkelijk of stilzwijgend, door of uit naam van ABN AMRO, haar directeuren, functionarissen, vertegenwoordigers, gelieerde partijen, groepsmaatschappijen of werknemers met betrekking tot de juistheid of volledigheid van de informatie in dit document, en geen enkele aansprakelijkheid wordt geaccepteerd voor enig verlies als direct of indirect gevolg van het gebruik van deze informatie. De opvattingen en meningen opgenomen hierin kunnen op enig moment aan verandering onderhevig zijn en ABN AMRO heeft geen enkele verplichting om de informatie in dit document na de datum hiervan te herzien.

Voordat u in enig product van ABN AMRO investeert, dient u zich te informeren over de verschillende financiële en andere risico's, alsmede mogelijke beperkingen voor u en uw investeringen als gevolg van toepasselijke wetgeving en regels. Indien u, na lezing van dit document, overweegt een investering te doen in een product, raadt ABN AMRO aan om een dergelijke investering met uw relatiemanager of persoonlijke adviseur te bespreken om nader te bezien of het relevante product – met inachtneming van alle mogelijke risico's – past bij uw investeringen. De waarde van beleggingen kan fluctueren. In het verleden behaalde resultaten bieden geen garanties voor de toekomst. ABN AMRO behoudt zich het recht voor wijzigingen in dit materiaal aan te brengen.

Alle rechten voorbehouden